

QUI PARLA DE SEXUALITAT ALS JOVES TUTELATS?

Estudi sobre l'Educació Sexual als Centres d'Acollida

Who talks about sexuality among Young people in care?

Study on Sexuality Education in Foster Care Centers

Irene Parnau Salamó

RESUM

Aquest article exposa la importància de l'educació sexual als joves de gènere masculí que conviuen als centres d'acollida, sorgeix de la necessitat de formar els futurs adults en la igualtat i la paritat de gènere, eliminar els privilegis i també prevenir possibles actituds i comportaments compresos dins la violència masclista. Per tal d'aconseguir una societat fora del sistema patriarcal, lliure d'estereotips i creences que fomenten la submissió de la dona vers l'home blanc heterosexual. L'article busca eliminar l'androcentrisme i promoure l'evolució cap a un futur on totes les identitats i expressions de gènere puguin viure en igualtat sense ser jutjades ni oprimides. La problemàtica s'investiga a partir d'una metodologia qualitativa que aprofundeix en els coneixements dels joves i l'existència dels programes d'educació sexual. Els resultats mostren l'evident desconeixement social sobre la sexualitat i evidencien la necessitat de crear i incidir amb profunditat a una educació sexual propera i de qualitat.

Paraules clau: sexualitat, educació sexual, educació social, joves tutelats, patriarcat

ABSTRACT

This article exposes the importance of sex education for young people under guardianship, starting from the need to train future adults in gender equality and parity, to eliminate privileges and also to prevent possible attitudes and behaviours included in gender violence. To achieve a society outside the patriarchal system, free of stereotypes and beliefs that promote the subjugation of women to white heterosexual men. The article seeks to eliminate androcentrism and promote the evolution towards a future where all

gender identities and expressions can live in equality without being judged or oppressed. The problem is investigated from a qualitative methodology that takes advantage of the knowledge of young people and the existence of sex education programs. The results show the evident social ignorance about sexuality and evidence the need to create and influence in depth an adequate and quality sexual education.

Key words: sexuality, sexual education, social education, young people under guardianship, patriarchy.

1. Introducció

Espero no escandalitzar-vos, ni descol·locar-vos quan us dic que vivim en un món on el desenvolupament de les identitats personals està totalment influït pel binarisme i les jerarquitzacions discriminatòries de gènere, capacitats, classe o ètnia. I és que, aquest fenomen no resulta estrany, si es té en compte que l'ecosistema cultural actual ve directament delimitat per unes dinàmiques profundament agressives i competitives, on l'individualisme preval per sobre de qualsevol moviment popular i col·lectiu. I s'obvien problemàtiques que afecten el conjunt mundial de la societat, juntament amb les necessitats i demandes col·lectives que afavoririen en la confecció d'un món millor. Aspectes com la maternitat i les tasques de cura queden en segon pla, mentre que el sistema familiar cis heteropatriarcal o el mite de l'amor romàntic es conceben com grans metes als que totes i tots hem d'aspirar per assolir l'èxit i ser individus amb vides exemplars.

Totes aquestes creences socials, que aporten al conservadorisme més ortodox tenen una explicació, l'arrel de la qual es troba ni més ni menys que en el sistema social que manipula i dirigeix la societat i que fa una pila d'anys que sustenta el conformisme entre la població. L'estructura d'aquest anomenat "sistema" es fonamenta a partir del capitalisme i el cis heteropatriarcat. Aquestes dues corrents s'alimenten a partir del populisme i la demagògia, ideologies com el masclisme, el classisme, el racisme, l'especisme i el capacitisme, entre d'altres. Aquest discurs hegemònic de les elits determina l'apropiació dels valors socials i culturals de la població, i evidencia una falta de conscienciació social i sentit crític.

Si ens centrem ara en aspectes que interpel·len directament aquesta investigació, cal fer un retrocés per analitzar algunes de les creences que s'han volgut inculcar al llarg de la història, i que han determinat la seva visió encara a dia d'avui. És el cas de la sexualitat, aquesta ha quedat amagada i titllada pel puritanisme i el cristianisme. Entesa com a fruit del pecat, la qual aboca a conductes que acaben esdevenint patologies de salut mental greus i que mereixen ser castigades. Al llarg de la història s'han comès molts errors, i aquest és un d'ells. L'estigmatització de la sexualitat fa que sigui un tabú, i que s'obviï entre els joves, fent que sigui per aquests un complet enigma i s'hagin d'espavilar a descobrir-la per si sols.

“El sexo y la afectividad, la educación sexual y afectiva, no pueden dejarse al albur de amigos o amigas, y debe entenderse como lo que es: una parte más en el desarrollo de las personas.” (Suárez, O. & García M. 2007; p.13)

No és cap secret que davant d'aquesta situació hagin de recórrer als seus propis mètodes, avui dia, les tecnologies els poden proporcionar tot el que desitgin, per tant acaben caient ni més ni menys que en mans de la pornografia, que esdevindrà la seva única instructora en la matèria. Aquest fet fomenta encara més, el desconeixement i fa que les relacions sexo afectives acabin esdevenint en conductes inadequades, disruptores i en alguns casos fins i tot agressives o violentes.

Si bé la pornografia no fos prou contraproduent, els mitjans de comunicació, les xarxes socials i el cinema entre d'altres, també contribueixen en aquesta roda autodestructiva; sexualitzant i cosificant la figura femenina, alimentant els cànons de bellesa estètics, honrant la masculinitat tòxica, invisibilitzant la diversitat, fomentant els estereotips sexistes, i un llarg etcètera.

D'altra banda tenim la perspectiva de gènere antisexista, el feminisme, l'anticapitalisme i altres disciplines antagòniques que apareixen en conseqüència, lluiten per abolir totes aquestes ideologies retrògrades i vetllen per un canvi en la visió de la societat. Acompanyem als i les joves a descobrir-se, a viure en llibertat, a no jutjar, a conèixer, a desprendre's de l'odi i sobretot a viure en col·lectivitat i a aprendre de la diversitat que els i les envolta.

2. Marc Teòric

2.1 L'ús dels termes en el sistema de protecció

En tot el document s'utilitzaran termes ètics i respectuosos per a referir-nos a les persones que formaran part de l'objecte d'estudi. Els conceptes que es consideren més adequats seran infant, adolescent, jove, nen/a, en comptes de *menor*, ja que es considera un terme fàcil de mal interpretar. Pot ser entès com una expressió comparativa, en la que es percep certa estigmatització i paternalisme de cara als joves. D'altra banda també els posiciona en un estatus d'inferioritat i els atorga una minoria de capacitats. Aquesta puntualització ve donada a causa d'una recomanació de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) (2012), la qual a partir d'una revisió de l'Observatori dels Drets de la Infància, estableix com una bona pràctica en la utilització del llenguatge l'ús de termes acurats. Es considera fer arribar aquesta nova tendència a tots els professionals del sistema de protecció, per reforçar la visió holística dels infants.

2.2 Joves tutelats

Segons el *Boletín de datos estadísticos de medidas de protección a la infancia (2017)* l'any 2019 el nombre de nenes, nens i adolescents atesos pel sistema públic de protecció a la infància i l'adolescència a Espanya s'ha mantingut constant respecte el 2018, tot i que ha augmentat lleugerament. Passant de 49.985 el 2018 a 50.272 el 2019. Tot i així, cal destacar que el nombre de tuteles augmenta un 6,3% i el de guardes disminueix un 19,71%.

A Catalunya l'octubre del 2020 la població infantil i adolescent amb expedient obert en el sistema de protecció arriba als 16.751 infants i adolescents. Per tant, un 11,9% de la població total d'infants i joves de Catalunya es troba sota protecció del sistema, la Generalitat té la tutela del 39,8%. El 48,5% dels joves amb expedient obert es troben en mesura protectora. Fent encara una aproximació més concreta, s'estima que un 54,8% es troben en acolliment en centre residencial, i finalment, el 12,5% d'aquest percentatge en Centre d'Acolliment (CA), més específicament es tracta d'un total de 555 infants i adolescents. (*Informe Estadístic Mensual*. Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència)

Ferrer (2010) puntualitza el següent:

“Es tracta d’assumir que tenim una responsabilitat social envers el conjunt de la població infantil i adolescent de Catalunya, perquè aspirem a una societat millor, i que cal fer prevenció, fer actuacions proactives que donin oportunitats a l’infant i a l’adolescent, fins ara no pensades.” (p. 25)

Mayoral (2015) defineix el sistema de protecció a la infància i l'adolescència de Catalunya com:

“el conjunt d’institucions privades i públiques de protecció a la persona menor d’edat i de serveis socials que tenen per finalitat garantir la seva cura, alimentació, educació i formació integral, l’exercici dels seus drets i l’administració o defensa dels seus béns i interessos patrimonials.” (p.25)

Així doncs, aquest sistema proposa diverses vies per denunciar o comunicar la sospita d'una situació de maltractament, desemparament o risc. Les seves funcions es poden organitzar a partir de tres grans eixos d'intervenció:

1. Prevenir, localitzar, assenyalar i derivar casos de risc social en infants i adolescents.
2. Fer un seguiment de cada cas per tal de dur a terme un estudi acurat, juntament d'una avaluació i si fos necessari, una proposta de mesura.
3. Declarar el desemparament, la retirada de la tutela als responsables i l'aplicació de mesures de protecció adequades.

El Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (2020) explica que en situacions de risc o desemparament existeix un protocol que ofereix unes mesures de protecció als infants. Aquest consisteix en buscar adults referents o contextos segurs -com ara familiars, veïns o veïnes, entre d'altres- i permet allunyar als joves d'ambients o circumstàncies severes per al seu desenvolupament físic i psíquic. Al mateix temps, el sistema engloba el col·lectiu de professionals i les institucions que incideixen directament en l'àmbit de la infància i l'adolescència. Actuen en funció de les necessitats i condicions les quals es presenten en cada cas. D'altra banda, també cal considerar els equips especialitzats, que sovint hi intervenen quan es tracta de casos amb problemàtiques concretes.

Quan es detecta una situació de risc, maltractament o desemparament, immediatament s'activa el protocol de protecció als infants i joves. Existeixen dos tipus de procediments per a afrontar la problemàtica, el circuit ordinari i el circuit per atendre situacions d'urgència. S'actua en conseqüència segons la valoració que s'hagi fet del cas.

En primer lloc, el circuit ordinari parteix d'una primera avaluació de la situació, realitzada pels Serveis Socials D'atenció Primària, que formen part dels Equips Bàsics D'Atenció Social Primària (EBASP). A continuació, si es considera necessària la intervenció especialitzada i es valora una possible separació familiar, es deriva el cas a l'Equip d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA) del territori. Aquesta institució fa una intervenció amb el jove, la família i el nucli relacional, educatiu i social perquè valori la gravetat de la situació sociofamiliar i si és el cas, fer una derivació. Si EAIA considera que no cal procedir a la separació familiar es retorna el cas als Serveis Socials amb les pautes corresponents. Però, si finalment es determina que el nucli familiar no és un context segur per al jove i no pot continuar convivint-hi es proposa una mesura protectora a la DGAIA.

Ara bé, quan la integritat física o psíquica del jove es troba en situació de risc, l'EBASP i/o EAIA declaren que la situació és insostenible i per tant urgent. Llavors, es recorre al circuit per atendre situacions d'urgència, el qual requereix la separació immediata de l'entorn familiar. Dins la DGAIA s'hi troba la Unitat de Detecció i Prevenció del Maltractament Infantil (UDEPMI), unitat encarregada de detectar els maltractaments infantils, s'hi contactarà a través d'una denúncia policial o d'instàncies judicials.

En aquest cas, es recorre a un allotjament provisional en un centre de primera acollida o en una família d'acolliment d'urgència i es fa una derivació a l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció (ICAA), que s'encarregarà de fer tots els tràmits perquè el jove pugui trobar un nucli de convivència segur ja sigui en una família d'acollida aliena o en la mateixa família extensa.

En alguns casos, els maltractaments o abusos no es detecten al mateix domicili, sinó que ho fan en altres institucions. En casos de maltractament detectat en l'àmbit hospitalari s'activa l'Equip de Valoració de Maltractaments Infantils (EVAMI), es fa una diagnosi de la situació dels possibles maltractaments mentre l'infant resta ingressat en un centre d'acolliment.

2.2.1 Quines són les mesures de protecció que s'adopten en casos de desemparament?

L'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Ex Tutelats (ASJTET) atén als i les joves d'entre 16 i 21 anys atesos per la DGAIA. Per tant, aquesta, és la unitat que respon a les necessitats dels i les joves tutelats i ex tutelats que es comprenen entre aquesta franja d'edat i presenten poques possibilitats de retorn a la família d'origen, d'integrar-se a nous nuclis de convivència o es trobin en risc d'exclusió social. S'encarrega doncs, de fer un acompanyament tant en l'àmbit tècnic com en l'educatiu, i alhora, també en el d'habitatge, inserció laboral, suport psicològic, econòmic i jurídic.

El Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (2020) explica que l'objectiu és assolir la plena inserció sociolaboral i d'habitatge del jove a partir de la intervenció individualitzada. Aquesta, comprèn el seguiment del/la jove per part d'un o una professional durant un període de temps establert, a més de proporcionar-li eines per a fer el procés de transició a la vida autònoma una mica més senzill. Primerament, es defineix un Pla de Treball Individual adaptat a les necessitats i demandes dels i les joves, amb el qual a través de l'acompanyament, la motivació, l'assessorament, l'orientació i la formació es busca potenciar progressivament la integració social i laboral d'aquest. En general doncs s'intenta preparar-los d'acord amb les seves necessitats formatives i d'integració social i laboral, d'aquesta manera aconseguiran el grau d'autonomia adequat per a ser autosuficients en un futur pròxim. Sense la necessitat de la intervenció dels serveis especialitzats en un context autònom i d'emancipació.

2.2.2 Quines opcions ofereixen les mesures protecció per als joves en situació de desemparament?

Com s'ha comentat anteriorment doncs, l'entitat del sector públic encarregada de decidir quines són les mesures de protecció adients per a cada cas, és la DGAIA. La DGAIA disposa de la tutela i en alguns casos també de la guarda dels i les infants i adolescents que presenten un expedient obert al sistema de protecció d'infància i adolescència. Per a fer aquesta valoració, sempre es regeix d'un informe previ que detallen els professionals que formen part dels equips tècnics. I evidentment, prioritant en tot moment l'interès i el benestar de l'infant o adolescent.

Entre les mesures de protecció que ofereix la DGAIA (Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, 2020) trobem l'acolliment familiar, l'Acolliment Convivencial D'acció Educativa, l'Acolliment preadoptiu, les mesures de transició a la vida adulta i a l'autonomia personal, i l'**Acolliment en Centre**. Aquesta darrera mesura interpel·la directament en la confecció del treball i d'on es traurà la mostra de joves que donaran respostes a l'estudi al qual es procedeix.

L'acolliment en centre s'acorda quan es preveu que el desemparament o la separació de la mateixa família seran de caràcter transitori. Però en aquest cas, per qualsevol circumstància no ha estat possible o aconsellable l'acolliment familiar. Això pot succeir a causa de múltiples motius.

L'acolliment en centre consisteix en l'ingrés de l'infant o adolescent en un centre, sigui públic o privat, per tal que rebi l'atenció i educació necessàries per part de persones professionals. Hi ha dues tipologies de centre, el centre residencial i el centre d'acollida:

A la pàgina web del departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya defineix els centres residencials de la següent manera;

“Els CRAE són institucions per a la guarda i educació d'infants i adolescents (de 0 a 18 anys) a qui s'aplica la mesura d'acolliment simple en institució, d'acord amb la mesura que consti en l'informe previ dels equips tècnics competents. El seu objectiu és donar resposta a situacions i necessitats educatives i assistencials que requereixen una especialització tècnica en la seva guarda i educació alternativa a la seva família d'origen.”

Segons Suárez i García (2007), els centres d'acollida tenen un altre tipus de funció:

“Los centros de primera acogida y emergencia, que son unidades para todos los casos que requieren intervenciones inmediatas y que atienden a los niños en espera de la evaluación de caso y posteriores decisiones (a poder ser por poco tiempo, para dar pronto una respuesta estable).” (p.19)

2.3 Educació sexual

2.3.1 D'on venen els Drets Sexuals i Reproductius?

Els Drets sexuals i reproductius són essencials per a garantir els drets humans, s'entenen com la base del desenvolupament sostenible de les societats. La particularitat

d'aquests drets és que s'enfronten contínuament a amenaces, crítiques i són qüestionats per part de fonamentalismes polítics, religiosos i econòmics.

Quan es parla d'educació sexual i afectiva doncs, cal saber que s'està parlant d'un dret fonamental. Els Drets Sexuals i Reproductius són una part indissoluble dels Drets Humans, en aquest article es posarà èmfasi concretament al dret a la informació i a l'educació sexual i afectiva (Associació de Planificació Familiar de Catalunya i Balears, 2019).

Aquest dret expressa la necessitat d'informar i educar a totes les persones, sense excepció, per tal de garantir que qualsevol decisió relacionada amb la seva vida sexual i reproductiva es prengui amb total llibertat i consentiment. Així doncs, tothom tindrà accés a qualsevol classe d'informació relacionada amb la sexualitat. I es donarà total facilitat per accedir-hi, s'obtindrà en espais comunitaris, en el sistema escolar o dels serveis de salut.

2.3.2 Una mica d'història...

L'evolució de la salut sexual al llarg de la història a escala mundial es considera necessària per a saber d'on es parteix, quan i com entra la sexualitat a formar part del procés i a generar cert interès a les elits. La Declaració Universal dels Drets Humans es duu a terme l'any 1948, aquesta és una data important per a la història, i inicia l'establiment d'uns drets bàsics per a tots els ciutadans i ciutadanes. El 1986 es fa la Primera Conferència Mundial de Promoció de la Salut a Ottawa, allà s'hi emet un document presentat per l'OMS anomenat Carta d'Ottawa, planteja una remodelació del sistema sanitari segons les necessitats de les persones. L'objectiu és aconseguir salut per a tothom l'any 2000.

La Conferència Internacional sobre Població i Desenvolupament a El Caire l'any 1994 va marcar un abans i un després en el compliment dels drets de les dones i les nenes. Allà s'hi van reunir diverses opinions sobre els drets humans, la població, la salut sexual i reproductiva, la igualtat de gènere i el desenvolupament sostenible. Arribant a un consens universal que va situar la dignitat individual i els drets humans, al centre del desenvolupament.

L'any 1995, la quarta Conferència Mundial sobre les Dones a Beijing va marcar un punt d'inflexió per a la igualtat de gènere. Es fa referència als Drets Sexuals i Reproductius com a part indissoluble dels Drets Humans, i a més, es constitueix un programa a favor de l'apoderament de la dona.

A finals del 2009 la UNESCO aprova les “**Directrius Internacionals sobre l'Educació relativa a la Sexualitat**”, els autors de les quals són Douglas Kirby i Nanette Ecker. Aquestes directrius van adreçades a les autoritats i institucions educatives i de salut de cada país. Pretén facilitar l'accés d'infants i joves als coneixements i competències que necessiten per tal de portar la seva vida personal, social i sexual de manera saludable. Cada programa està adaptat als diferents grups d'edat, defineix un conjunt mínim bàsic de temes i objectius, s'hi tracten àmbits com les relacions personals; actituds i habilitats sobre els aprenentatges sexuals; cultura, societat i drets humans, tenint en compte tot allò que fa referència a la sexualitat; desenvolupament humà, anatomia i fisiologia sexual i reproductiva; comportament sexual, enfocat al sexe, l'afectivitat la sexualitat en tots els seus aspectes i finalment Salut sexual i reproductiva; per tal d'actuar des d'un punt de vista més preventiu.

2.3.3 Què és l'educació sexual i afectiva?

A continuació es presenten les definicions de sexualitat i educació sexual, segons la OMS (2019) les quals permetran aprofundir en l'anàlisi i la comprensió del document.

“La educación sexual integral es un proceso que cuenta con un plan de estudios para dar a conocer los aspectos cognitivos, emocionales, físicos y sociales de la sexualidad. Su finalidad es dotar a los niños y los adolescentes de conocimientos, aptitudes, actitudes y valores que les permitan disfrutar de salud, bienestar y dignidad, establecer relaciones sociales y sexuales respetuosas, ser conscientes de la manera en que sus elecciones afectan a su propio bienestar y al de otras personas, y conocer sus derechos y velar por su protección durante toda su vida”
(p.5)

Cal comprendre l'educació sexual i afectiva doncs, des d'un punt de vista integral, focalitzant l'atenció en comprendre la sexualitat i les relacions sexuals des d'una vessant més social i no tan científica, com s'ha estat fent fins ara. Podem entendre-la com una

disciplina de l'educació, aquesta tracta, estudia i transmet tots aquells coneixements que fan referència a la sexualitat. Segons una informació recopilada de Generalitat de Catalunya (2019) que extreu de l'Organització Mundial de la Salut (OMS, 1983):

“Entenent la sexualitat com “una forma de comunicació humana que permet sentir i expressar benestar, plaer i afectivitat, i reconeixent la possibilitat de tenir relacions sexuals plaents i segures, lliures de coerció, discriminació i violència.”
(p.1)

A trets generals, segons indica el Departament d'Educació (2020), per tal de viure la sexualitat de forma plaent i amb total llibertat cal assumir la responsabilitat de protegir-se i protegir l'altra persona. És per això que per fomentar l'educació sexual integral entre els i les infants i adolescents és important treballar diferents qüestions -en funció de l'edat- que s'englobarien en aquesta disciplina. Un dels aspectes principals a tractar és l'autoestima; és fonamental treballar-la i potenciar-la per evitar inseguretats sobre el seu propi cos, però també en la seva personalitat. Cal incidir en la capacitat de decisió sobre elles mateixes i fer-los i les, coneixedores dels drets que interpel·len el seu cos, només ells i elles poden donar consentiment per a accedir-hi, ja que són qui senten plaer o malestar i viuen la situació concreta. Parlar dels canvis que es duen a terme durant la pubertat i l'adolescència amb normalitat, expressar sentiments com l'afectivitat i l'estima per fer-los sentir acceptats i reconeguts, i així, també sàpiguen transmetre'ls als altres. Normalitzar la sexualitat i parlar-ne obertament. Educar en la igualtat i la diversitat, sense fer distincions per raó de gènere o sexe, així com donar-los a conèixer els diversos tipus de relacions, identitats, orientacions sexuals, etc. Acompanyar-los a descobrir que el consentiment i l'equitat són la base a l'hora d'establir relacions sexo afectives saludables. Tractar la conscienciació a partir de la prevenció de malalties i l'embaràs. Distingir sexe i gènere i fer-los entendre que no venen implícitament imposats, sinó que tothom té dret a qüestionar-se la seva identitat.

D'acord amb tots aquests coneixements, queda demostrat que l'educació sexual i afectiva proporciona eines de socialització per als i les joves, facilita i ofereix pràctiques saludables per relacionar-se, i també d'adquirir comportaments i actituds adequades en les relacions afectives i sexuals. Pel que fa a l'àmbit de la prevenció, es pot considerar precís per ajudar-los a detectar possibles situacions d'assetjament, abús o violació.

L'educació sexual, tal i com explica el Departament d'Educació (2020) també contribueix en transformar les relacions entre els gèneres, eliminant aquelles que vénen construïdes des del poder o les mateixes opressions. En tant que també contribueix a l'erradicació dels abusos sexuals. Per tant, socialment interessa formar persones que visquin l'afectivitat i la sexualitat d'una manera lliure, responsable, respectuosa i feliç, i capaces de prendre decisions informades, autònomes i conseqüents. Incidint en aquest aspecte, en un futur potser es podrà arribar a parlar de la convivència social, inclusiva i segura.

Tot i les investigacions, la recerca i els esforços per a visibilitzar l'educació sexual i desprendre'ns de tabús, encara avui dia, es continua caient en una visió cis heteropatriarcal arrelada a creences remotes recuperades del cristianisme, on la sexualitat s'entenia com una patologia. Kirby i Ecker (2009) mostren amb dades empíriques i opinions d'experts que una educació sexual de qualitat redueix proporcionalment els comportaments sexuals de risc. És per això, que es contempla començar a treballar l'educació sexual i afectiva des de la infància i donar-li el mateix valor que qualsevol altra matèria obligatòria dins les aules. Una educació sexual de qualitat es caracteritza per desenvolupar-se al llarg de la vida, incorporar la perspectiva de gènere i atenció a la diversitat, i finalment promoure el treball conjunt entre la docència, la família i tots els possibles agents implicats en el procés de desenvolupament del/la jove en qüestió.

2.4 Educació sexual als centres d'acollida

A Catalunya hi ha diversos programes, projectes i serveis que fan referència a l'educació sexual. Cal apuntar, però, que la majoria d'aquests estan enfocats a la prevenció i no tant en transmetre coneixements sobre sexualitat. D'altra banda, també destacar que aquests programes van adreçats a l'àmbit de l'educació formal i es deixen de banda qualsevol altre tipus de serveis o institucions.

Fent una cerca, s'ha trobat un programa que s'executa als centres d'infants, es troba a la comunitat d'Astúries. Es considera oportú fer-ne un breu esment, ja que tal com expliquen Suárez, O. & García M. (2007):

“La inexistencia de este tipo de programas en prácticamente la totalidad de los centros (...) la necesidad manifestada por los diferentes agentes educativos, el apoyo por parte de los responsables de centros en cada una de las Comunidades Autónomas (...) y la importancia de poner en marcha programas educativos

eficaces para la prevención del VIH en jóvenes más vulnerables y con mayores prácticas de riesgo.” (p.39)

2.4.1 Programa de Educación Sexual para los Centros de Menores de Asturias.

A partir d'un diagnòstic i una anàlisi dels coneixements en educació sexual dels i les adolescents dels centres residencials sorgeix la necessitat de dur a terme aquest programa.

Suárez, O. & García M. (2007) consideren molt important abordar la sexualitat des del marc educatiu i donar eines als joves per tal que coneguin i portin a terme practiques sexuals segures. Cal incidir i apel·lar les malalties de transmissió sexual com el VIH amb els joves que resideixen als CA. Els educadors i educadores com a agents actius que acompanyaran als adolescents a endinsar-se en aquest món i tindran en compte les seves demandes i curiositats, siguin individuals, siguin grupals, que es trobin al seu dia a dia. La idea principal és abordar de manera àmplia i complexa les seves necessitats. Després de la intervenció el propi programa opta per avaluar detalladament les intervencions per a establir en un futur programes educatius que generin un impacte real entre els joves.

Es tenen en compte tots els agents educatius i el context del o la jove, es fa una intervenció individualitzada i es treballa en l'àmbit quotidià. També disposa de formacions per als professionals. Generalment doncs, els objectius que proposen Suárez i García (2007) oscil·len entre els següents paràmetres;

- Autoconeixement i acceptació del propi cos, saber-se expressar, reconèixer certes actituds i consentir-les o no en funció dels seus desitjos.
- Conèixer-se com a éssers sexuats, fer-los partícips del propi procés de descobriment sexual i la seva expressió eròtica. I sobretot fer-los coneixedors dels moments idonis per a mostrar aquesta faceta.
- Incidir en la prevenció d'ETS i embarassos no desitjats.
- Promoure el programa d'educació sexual en les planificacions de centre, en tant que també individuals. Motivar les i els professionals, però també els joves per tal que la seva participació sigui activa. Incloure la sexualitat a tot el procés de desenvolupament dels joves; la programació, el seguiment i l'avaluació.

2.5 Quines aportacions pot fer l'educació social en l'educació sexual

L'educació sexual i afectiva és un dels Drets Sexuals i Reproductius amb més mancances a Catalunya. Davant d'això, la societat i les comunitats d'aprenentatge reivindiquen la necessitat d'actuar en conseqüència i prendre mesures efectives al més aviat possible. L'educació sexual ha de ser l'espai des d'on entendre la sexualitat i les diversitats. Es considera necessari posar èmfasi en el plaer i tractar-la sempre des d'un punt de vista feminista i de drets, per construir relacions positives que fomentin la no-discriminació, el respecte i l'afectivitat com a elements clau d'apoderament i deixant de banda els estereotips masclistes i cis heteropatriarcals que es van reproduint i consolidant constantment.

Teòriques com Butler¹ (2004) sostenen que el constructivisme social -contràriament a l'essencialisme- emergeix defensant la idea que la sexualitat es construeix a través del vincle social i que és un fenomen històric que no ve determinat per la biologia. Aquesta teoria doncs, demostra i sustenta la necessitat d'abordar la sexualitat des de l'àmbit social.

La Delegació de Salut (2014) fa palès en el seu document que al llarg dels anys, s'ha comprès l'educació sexual dins l'àmbit de la salut, es deixa de banda als professionals de l'educació i se'ls obvia per a tractar un tema tan fonamental com aquest en els espais de coneixement compartit. Veient els resultats, cal enfocar aquest tipus d'aprenentatge des d'una altra perspectiva. Cal incloure la figura de l'educador/a social per a complementar aquest camp, aquest/a professional és una de les més indicades per a transmetre aquests coneixements, ja que treballen a partir de la intervenció socioeducativa i des de les relacions socials. Tenen les eines per a tractar temes tabús, com ho és encara al dia d'avui, la sexualitat. La necessitat de canvi a l'hora d'exposar aquesta matèria és un element clar, cal fer un gir de 180 graus pel que fa al tractament i la transmissió de la informació requerida, a partir de l'esperit crític i partint d'un paradigma més conflictivista.

Arrese et al, (2014) diuen:

“sabiendo que la educación es fundamentalmente un ejercicio de cultivo y promoción centrada en el presente y con valor en sí misma, no pueden ni deben formar parte de sus objetivos la prevención o “el día de mañana.” .” (p.8)

Després de llegir aquestes paraules, adjuntem un document de recomanacions de la OMS (2019) que es centra fonamentalment en la prevenció de les ETS, el VIH i els embarassos no desitjats, tan és així, que posa l'accent en la protecció dels i les joves i deixa de banda la transmissió dels coneixements bàsics.

Els mateixos autors Arrese et al. (2014) citen el següent:

“Esta educación sexual se centra así en un sujeto definido como histórico, único y relacional, que se acerca a él desde actitudes de aceptación e incondicionalidad, con una metodología individualizada y desde la consideración de la intervención como un proceso.” (p.8)

Així doncs, parlar d'educació afectivo sexual amb els i les adolescents no és fàcil, ja que sovint es planteja com un tema tabú, el qual genera pors, incertesa i incomoditat. És important tractar aquest aspecte amb naturalitat perquè les generacions futures creixin lliures de prejudicis, mites i altres idees errònies sobre la sexualitat i l'afectivitat.

Arrese et al, (2014) mostren alguns dels elements que es consideren més significatius per a conèixer i entendre la correlació entre la sexologia i l'educació social, els quals es veuen reflectits en aquest apartat.

Escoltar i entendre la trajectòria vital de l'educand és bàsic per a conèixer aquesta persona, quina és la seva situació. Les experiències són el que ens defineix i això a l'hora de transmetre coneixements a algú també és important. Això ens permetrà intervenir des de la comprensió i el vinde.

Tanmateix el context en el qual es tractarà un tema d'aquestes dimensions també ha de ser l'idoni, el context crea un ambient o un altre i va acompanyat d'unes sensacions, determina la predisposició del receptor.

Els humans som éssers socials, en tant que la nostra raó de ser és la relació, en aquest cas, la relació educativa que es crea amb l'altre és la que facilitarà la comunicació. I transmetrà confiança i seguretat al jove.

El procés és l'element que fa que l'educand no deixi mai d'aprendre, que ho faci al llarg de la vida i estigui en canvi constant.

Perquè el procés d'aprenentatge es pugui assolir amb èxit és necessari posar la persona al centre de la intervenció, fer-la protagonista del seu propi procés i ell mateix sigui el seu referent intern.

Tots aquests elements s'engloben dins la disciplina de l'educació social, i es treballa, en tant que també es perfecciona amb profunditat, en funció de les diferents intervencions

que es realitzen de manera continuada. La figura professional de l'educador/a té tots els coneixements i la capacitat per a dur a terme aquesta tasca amb èxit.

3. Objectius i Hipòtesi

Abans de realitzar el treball de camp, es plantejarà una hipòtesi la qual motiva la realització d'aquest treball:

- ❖ La inexistència de programes d'educació sexual enfocats a l'autoconeixement i les relacions sexo afectives saludables crea grans incerteses entre els joves (barons) i fomenta el tabú cap a la sexualitat.

Els objectius a assolir estan pensats amb la intenció de conèixer quin és el punt de partida dels programes relacionats amb l'educació sexual, quina és la informació que n'obtenen els joves i el grau de fiabilitat d'aquesta. En resum, es pretén estudiar la necessitat d'implementar programes d'aquestes característiques en els CA.

Així doncs, els objectius generals que es plantejaren en la confecció d'aquest treball s'exposen a continuació amb els seus respectius objectius específics;

Analitzar els coneixements que tenen els joves de CA sobre sexualitat

- Explorar els coneixements sobre sexualitat que disposen els joves.
- Estudiar quines són les fonts habituals de coneixement
- Conèixer quin ús fan d'aquest coneixement

Estudiar els programes existents sobre sexualitat en el CA

- Conèixer els recursos i programes sobre sexualitat en l'atenció residencial
- Tractar d'esbrinar quina és la perspectiva dels professionals vers aquests programes.

4. Metodologia

S'ha procedit a utilitzar una metodologia qualitativa, que comprèn un tipus d'investigació acurada i on la majoria de les respostes són lliures d'opinió i extensió. Es valora la qualitat de cada resposta així com les potencialitats de cada usuari. És així la metodologia escollida per tal d'adequar els diferents instruments als perfils que conformaran la mostra, tal com s'explica a continuació.

4.1 Participants

En aquest apartat s'exposen aspectes relacionats amb la mostra de l'estudi per tal de tenir una idea acurada dels perfils els quals han contribuït en la subministració d'aquesta informació. El tipus de servei escollit per a realitzar la investigació és un centre d'acollida, s'aprofita el contacte establert a partir de les pràctiques del primer semestre.

La mostra utilitzada per a dur a terme la metodologia quantitativa és no probabilística, és a dir, no tots els subjectes seran vàlids per a dur a terme la investigació. Se centra en un mostreig discrecional, els individus aptes per a respondre, presenten un seguit de característiques concretes que els fan coneixedors directes del tema en qüestió, aquestes els permeten respondre els instruments quantitius escollits.

Les persones enquestades per a la realització d'aquest estudi són joves tutelats de gènere masculí d'entre 14 i 17 anys, residents al CA. Es considera oportú el fet que siguin residents, ja que presenten unes característiques molt concretes pel que fa a les mancances en l'àmbit relacional i familiar. D'altra banda, però, també es poden experimentar unes diferències abismals si es té en compte la seva situació sociocultural. D'aquesta manera s'estudia el seu punt de vista vers la sexualitat i les relacions sexo afectives. Cal destacar que en funció de les seves vivències personals tenen uns valors o uns altres.

Ara mateix només hi ha uns 8 joves a la unitat de petits i 10 a la de grans, i això ha afectat directament la investigació, fent que el nombre total de les enquestes respostes sigui només de 5. Fa uns mesos eren 20 joves a cada unitat, és a dir 40 nois, per tant centrar el treball només en aquest centre era una bona opció. En pocs mesos, han anat quedant places lliures a altres centres, per tant, molts nois s'han pogut derivar a aquests.

D'altra banda, la mostra també la conformen algunes de les professionals de l'equip educatiu dels mateixos centres els quals resideixen els joves enquestats, concretament educadors i educadores. No es demana cap requisit explícit per participar en la recerca sobre la formació o l'edat d'aquestes ni tampoc la temporalitat d'estada com a treballadora del centre. Finalment s'han obtingut 4 entrevistes de professionals, les edats dels quals són compreses entre els 21 i 60 anys, 3 de gènere femení i un masculí, els seus orígens són Catalunya i el Marroc.

4.2 Instruments i procediment

4.2.1 Qüestionaris

Els qüestionaris són els instruments escollits per a dur a terme la primera part del treball de camp. A l'hora de realitzar els qüestionaris es valoren les característiques dels enquestats; en aquest cas, seran els joves. Així doncs, per tal d'adequar-se al màxim possible a les seves competències idiomàtiques s'ha considerat fer-los en castellà, d'aquesta manera els facilitarà la comprensió lectora i escrita.

Les preguntes han sigut confeccionades en funció dels objectius, per tal de poder obtenir resultats que els responguin acuradament. Es procura formular preguntes objectives per a no condicionar les respostes dels joves. En els qüestionaris semiestructurats, moltes de les respostes no es poden preveure i s'entén que poden no coincidir entre elles, hi haurà varietat d'opinions i coneixements, és per això que consten tant de preguntes obertes com tancades. En funció de les respostes que es busquen es considera que l'opció d'incloure-hi els dos tipus, és la més adequada. En algunes preguntes (obertes) interessa que els enquestats s'expressin amb les seves pròpies paraules, mentre que en d'altres (tancades) es considera oferir un seguit d'alternatives acotades i deixar-los escollir, la majoria d'aquestes són dicotòmiques, és a dir, les respostes a escollir seran de si i no (o a vegades) però també n'hi ha algunes de categoritzades excloents, presenten una sèrie d'alternatives a escollir de les quals només podran triar-ne una. Tal com expliquen Fullana i Del Valle (2021).

Les preguntes obertes són qualitatives, en forma de dades textuais.

4.2.2 Entrevistes

Les entrevistes conformen la segona part del procediment, aquests instruments es duen a terme als i les educadores (informants clau) del centre. Les professionals s'escullen perquè es considera que coneixen en profunditat el tema, i veuen el dia a dia dels joves de primera mà, per tant tenen una opinió realista vers la situació actual en aspectes d'educació sexual. D'altra banda, tenint en compte que són professionals de l'educació, és interessant saber quin és el seu discurs i punt de vista vers aquesta disciplina.

En aquest cas, es fan preguntes on es valoren aquells ítems de caràcter més subjectiu. Es poden descriure amb detall totes les respostes sense limitacions de cap mena.

L'instrument utilitzat és l'entrevista individual estructurada, que seria com un qüestionari de preguntes obertes. Les dades que se n'obtenen són textuais. Tant les enquestes com les

entrevistes s'han fet en format virtual a causa de les limitacions que presenta avui dia la COVID-19.

4.3 Anàlisi de dades

S'ha dut a terme una anàlisi de contingut tant dels qüestionaris com de les entrevistes, és a dir, se centra l'anàlisi en el "què" i es respon a cada qüestió i no en "com" es respon, proporcionant informació acurada i concisa per a cada qüestió responnent concretament la informació demanada.

Primerament es farà el buidatge de les entrevistes, analitzades prèviament a partir dels mètodes de codificació i classificació. I a continuació es procedirà a analitzar les respostes dels qüestionaris.

4.4 Aspectes ètics

Tenint en compte que els joves són menors d'edat, es passa una autorització de consentiment informat als directors i directores de tots els centres, així com l'enquesta que es demana respondre, aquest és un tràmit formal que es considera oportú si es vol actuar en conseqüència al marc legal nacional. És important que les persones responsables de la guarda dels adolescents tinguin constància de la recerca i coneguin el material utilitzat. També se'ls informa que les dades seran confidencials i que el material es destruirà de seguida que la investigació acabi.

5. Resultats

En aquest apartat es plasmaran els resultats obtinguts.

5.1. Resultats a partir de les entrevistes

Les entrevistes es duen a terme per a trobar respostes al segon objectiu general plantejat; Estudiar els programes existents sobre sexualitat en el CA, el qual es conforma pels

següents objectius específics; conèixer els recursos i programes sobre sexualitat en l'atenció residencial, i tractar d'esbrinar quina és la perspectiva dels professionals vers aquests programes.

A partir d'aquestes entrevistes es coneix de primera mà l'opinió de les professionals del centre i quin està sent l'impacte dels programes d'educació sexual (aparentment inexistents) en la població de joves tutelats. En funció de les seves respostes se n'extreuen els següents resultats.

Segons les professionals entrevistades, l'educació sexual als centres d'acollida suposarà l'adquisició de valors i aprenentatges per als joves, serà una disciplina enriquidora que donarà un seguit d'eines i estratègies als destinataris a l'hora de tractar amb persones durant les seves trobades i relacions afectivo-sexuals.

“L'educació sexual és tan important com les relacions socials, familiars, de lleure, etc. és una etapa que entra en explosió en l'adolescència i que si es tracta correctament possiblement porti una millor estabilitat emocional al llarg de tota la seva joventut i la seva vida en general. Els ajudarà a establir relacions sanes en l'àmbit afectiu-sexual i a tenir cura d'ells mateixos i de les persones amb qui es relacionin i experimentin.” (Educatrice CA, 21 anys)

Cal estar assabentades, però, de la diversitat que freqüenta aquest tipus de centres, i que per tant no tots els joves rebran la informació amb la mateixa predisposició, les creences religioses i culturals, en tant que també la seva situació social, influiran directament en la interpretació de la informació transmesa.

“En segons quins moments i/o temes el grup de joves/adolescents es poden sentir intimidats i/o poden interpretar malament el missatge per la possible proximitat d'edat i la diferència de sexe.” (Educatrice CA, 57 anys)

Les professionals coincideixen en el fet que aquest tipus de formacions poden ser una bona eina per a la prevenció de relacions tòxiques – sovint justificades per l'amor romàntic - o fins i tot accions, actituds i comportaments de violència masculina, siguin físiques o psicològiques.

“Es poden evitar molts conflictes i inclús abusos, ja que molts cops els joves acaben reproduint comportaments que veuen a la TV, tant com programes com

pel·lícules o series on l'home té poder per sobre de la dona i fa el que vol amb el seu cos.” (educadora CA, 26 anys)

És per això que des del propi equip educatiu s'opta i es creu necessari dur a terme una educació feminista, on es defensi la igualtat i la paritat de gènere, on totes puguem tenir les mateixes oportunitats i partir del mateix tipus d'educació.

La importància de l'educació sexual també és justificada com una necessitat bàsica, ja que al final, el sexe és una necessitat fisiològica que totes i tots (amb excepcions) acabarem practicant algun dia. Per tant, és fonamental tenir-ne informació i conèixer tots els aspectes que conformen la sexualitat per tal de poder gaudir-la amb plaer.

”Si ens posem a mirar la piràmide de Maslow l'afiliació/sexualitat ocupa el 3r lloc per tenir les necessitats d'una persona cobertes. Partint d'aquesta base, si una persona té totes les necessitats cobertes (sexualitat inclosa) podem assegurar-nos que tindrà una estabilitat i millor qualitat de vida.” (Educadora CA, 21 anys)

Finalment es proposa una formació institucional reglada per a totes les professionals de l'equip educatiu dels centres d'acollida a escala estatal, cal que les professions que interpel·len directament en aquests centres tinguin coneixements sòlids per tal de transmetre'ls directe o indirectament als joves en el seu dia a dia. Així com un programa educatiu per a dur a terme als CA encarat als joves.

“(…) un protocol formatiu/educatiu per informar i formar a l'equip educatiu i un projecte formatiu educatiu per ensenyar als joves.” (Educadora CA, 26 anys)

5.2 Resultats a partir dels qüestionaris

El buidatge dels qüestionaris presenta resultats prou variats i també hi trobem certes coincidències.

Les preguntes dels qüestionaris es plantegen a partir dels objectius específics que concreten el primer objectiu general; *Analitzar els coneixements que tenen els joves de*

CA sobre sexualitat, ja presentat a l'apartat corresponent del treball. Els resultats obtinguts doncs, responen directament a aquestes qüestions plantejades.

El 1r objectiu específic es basa en explorar els coneixements sobre sexualitat que disposen els joves. Les respostes són curtes i concises, però evidencien la falta d'informació, es troben conceptes que van des de moixaines i carícies a preservatius o acte sexual. És evident que saben de què va la sexualitat, i tendeixen a conèixer algunes idees bàsiques, tot i que constantment es queden en la superficialitat de la temàtica.

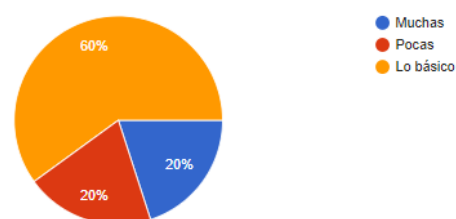
L'Objectiu específic 2 pretén esbrinar quines són les fonts habituals de coneixement. Si bé els resultats reflecteixen la realitat, s'observa que aquests joves tan sols compten amb una font informativa aparentment segura; les xerrades. Ara bé, en cap cas s'especifica quin tipus de xerrades són, ni quins són els eixos principals que tracta o de quina manera està enfocada, per tant, tampoc podem assegurar que sigui una bona referència informativa. La resta de respostes oscil·len entre internet o la pornografia, amigues, i alguns directament comenten que no tenen cap font d'on extreure aquest tipus de coneixement.

Per últim els resultats els quals donen resposta a l'objectiu específic 3 -Conèixer quin ús fan d'aquest coneixement- es desdibuixen a mesura que transcorren entre les preguntes de l'enquesta. En cap cas s'especifica de quina manera es duu a terme el coneixement adquirit, s'aconsegueix poca informació pel que fa a aquest objectiu. Pel que fa a les respostes obtingudes es pot interpretar que es relacionen amb parelles sexo-afectives, a partir de carícies, tenen relacions sexuals, i alguns apunten l'ús de preservatius.

Gràfic 1: Consideres que saps moltes o poques coses de la sexualitat?

Un fet curiós que es vol destacar és que quan se'ls demana si tenen dubtes, segons el que els resultats indiquen sembla que no en sorgeix cap, consideren que saben bastant sobre sexualitat (gràfic 1)

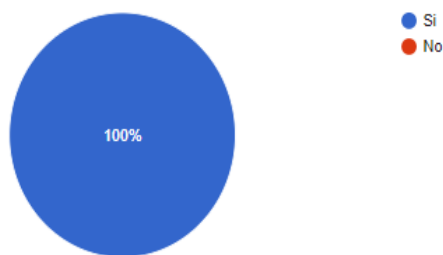
9. Consideras que sabes muchas o pocas cosas de la sexualidad?
5 respuestas

Gràfic 2: T'agradaria tenir més informació al teu abast?

11. Te gustaria tener más información a tu alcance?

5 respuestas

Però ahora coincideixen en el fet que els agradaria tenir més informació. Es crea una dicotomia que evidencia certes contradiccions i crea la necessitat de donar més eines i estratègies a aquests joves per tal de que puguin obtenir un coneixement sexo-afectiu global (gràfic 2).

6. Discussió

Aquest apartat es destina per a discutir els resultats obtinguts i es comparen o relacionen amb informació contrastada d'altres estudis realitzats. Per tant, es procedirà a analitzar la informació obtinguda a partir de la investigació teòrica.

Referent a la hipòtesi plantejada a l'inici del treball, a partir de les enquestes i entrevistes es fa palesa la inexistència d'aquests programes, sovint els joves tenen una vaga idea del que és la sexualitat, i no en són del tot conscients. Tenen una base de coneixement pel que fa a la prevenció, però respecte a l'autoconeixement o els mites sobre l'amor romàntic no sembla ni que ho valorin com aspectes a considerar dins la sexualitat.

Segons Íria Marañón (2020) generalment els nois són educats a partir d'una masculinitat tòxica que se sustenta a partir de valors com podrien ser la insensibilitat, la competitivitat, l'agressivitat, el fet d'assumir riscos; és a dir, ser temeraris per a reafirmar-se i amagar les seves debilitats. La dependència, la superioritat o el narcisisme són valors que freqüenten el seu context de desenvolupament, les persones de gènere masculí han d'estar constantment reafirmant-se, mostrant que són "prou homes" per a fer qualsevol cosa, ja que ser un home, en aquesta societat és ser un triomfador. I finalment, un dels aspectes el qual em porta a fer avui aquest treball; igual que les dones, els homes tenen un rol sexual estereotipat, encara que una mica diferent, el qual els inculca el fet de tenir un gran nombre de relacions sexuals per tal de fer-se valer i sobretot, estar "ben dotats sexualment" per a poder demostrar que són poderosos. El penis es converteix en el símbol de la virilitat, el fal·locentrisme converteix l'òrgan sexual masculí en el protagonista de l'estructura social i fa que hi tingui un paper fonamental.

També és necessari considerar el context del qual provenen aquests joves, a continuació es farà un seguit de suposicions per exemplificar i facilitar la visualització d'aquests perfils de joves (no necessàriament ha de ser així). Provenen de famílies que els han tret la custòdia del noi (o els mateixos pares hi han hagut de renunciar) per situacions varies; les relacions socials i els vincles afectius poc segurs, el barri com a espai principal d'oci, consum de tòxics, migració, maltractaments, mala conducta, trastorns mentals, etc. Són ambients generalment poc saludables i els fan vulnerables davant la societat. Poden disposar de referents poc estables que no solen ser bones influències, ja poden ser membres de la família, o no. Poden haver patit i/o vist un seguit de situacions inusuals, que poden englobar violència, consum, etc. Haver-se criat en ambients de prostitució, de carrer, pobresa, etc. Hi ha un munt d'opcions, totes on es contempen negligències varies. Quan es viu en situacions o contextos de desenvolupament com aquests, l'educació d'aquests joves sempre o moltes vegades, sol quedar a l'últim esglaió, els manca algun suport o referent segur per a dur a terme un bon desenvolupament personal i sovint solen ser joves que han estat poc estimulats mentalment. Per tant, és obvi en quin nivell de la piràmide de prioritats quedaria situada l'educació sexual si fos una disciplina reglada.

7. Conclusions i propostes

Així doncs, cal recalcar que observant els resultats, es fa palesa la necessitat d'incidir en aquest àmbit i començar a parlar de sexualitat entre els joves sense tabús.

També és cert que a causa de la poca participació en les enquestes aquest treball potser serà poc representatiu i no ajudarà a generar un canvi de gran impacte en l'àmbit. Tot i això, personalment considero que han sortit uns resultats bastant significatius i variats. Estic contenta de la informació obtinguda perquè reafirma la meua hipòtesi i que per tant demostra que no anava errada pel que fa al desconeixement d'aquesta disciplina educativa entre els joves.

Cal una educació lliure i feminista, on es contempli la sexualitat com un aspecte de la vida fonamental on el plaer, el consentiment, la comunicació i l'autoconeixement en siguin els eixos principals. Una educació sexual per a trencar mites i falses creences,

desvinculada de la indústria pornogràfica hegemònica que només fomenta estereotips masculistes i cosifica la figura femenina.

A la llum dels resultats obtinguts seria molt interessant referenciar una proposta educativa que donés resposta a aquesta problemàtica en forma de taller de sexualitat. S'opta per a la creació d'un programa d'educació sexual confeccionat a partir de xerrades i tallers que anessin més enllà de la prevenció d'embarassos i ETS o ITS. La meua idea és incidir en els joves de gènere masculí per a deslliurar-los de tots aquests inputs que puguin rebre i vinguin influenciats pel patriarcat, el qual influeix i difon a partir de tots els mitjans possibles. I que fan que els culpabilitzem de la seva conducta i se'ls titlli d'opressors. Aquest és un programa de deconstrucció i apoderament per a aquells nois que estan atrapats en aquesta ideologia retrògrada i masculista, de la qual han après:

- "ells no ploren", és a dir, han de ser hermètics emocionalment i no poden mostrar els seus sentiments.

- "córrer/lluitar/vestir (entre moltes d'altres) com una nena" és signe de debilitat o qüestió d'avergonyiment.

- "respecteu a les dones perquè teniu mare/germana/filla" i no conceben que ho hagin de fer pel simple fet que són persones.

Ensenyem-los que ser homosexual no és cap pecat i que la diversitat de gènere és un fet natural i igual de respectable que qualsevol altre eix de la personalitat, tot això i molts altres aspectes, són el que realment engloba la sexualitat. Però es desconeix, perquè a l'educació formal només es parla de prevenir i no tant d'experimentar, conèixer i gaudir.

Al final, tot això demostra que ells també estan atrapats en el sistema, i per tant, ells també són víctimes del masclisme. Aquest estudi en cap cas busca culpabilitzar aquelles persones que han viscut un procés de socialització que defineix els rols de la identitat de gènere masculina, al contrari, busca fomentar el sentit crític i un canvi de paradigma social.

D'altra banda, volia puntualitzar que les persones socialitzades des d'un procés que defineix els rols de la identitat de gènere femenina -les quals aparentment pot semblar que adopten un paper més inconformista i actiu en la lluita- també necessiten aquest tipus de formació. L'expressió o identitat de gènere amb la qual ens sentim identificades no determina el nivell de formació que podem tenir vers aquest àmbit. Cal considerar que

sempre hi haurà persones que estaran més formades i d'altres que ho estaran menys independentment de la condició amb la qual es sentin representades pel que fa al gènere.

8. Referències bibliogràfiques

- Arrese, S. D., Roldán, A. H., & García, A. B. R. I. L. (2014). Educación social y sexología, una relación real, necesaria y urgente para una nueva educación sexual. *RES: Revista de Educación Social*, (18), 69.
- Associació de Planificació Familiar de Catalunya i Balears (2019). Vulneració del dret a l'educació sexual. L'observatori drets sexuals i reproductius. Recuperat de: <https://drets-sexuals-i-reproductius.lassociacio.org/informe2019/educaciosexual/>
- Butler, J. (2004). *Undoing gender*. Psychology Press.
- Delegació de Salut (2014). *Mesura de Govern per promoure la salut sexual i reproductiva a la ciutat de Barcelona*. Ajuntament de Barcelona. (2-34)
- Departament d'Educació (2020). *Educació sexual i afectiva*. Generalitat de Catalunya. Recuperat de: <http://educacio.gencat.cat/ca/arees-actuacio/families/fomentem-valors/educacio-sexual-afectiva/>
- Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, 2020; *El sistema català de protecció a la infància i a l'adolescència*, Consulta: 9 de març de 2021. https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/proteccio_a_la_infancia_i_ladolescencia/el_sistema_catala_de_proteccio_a_la_infancia_i_ladolescencia/
- Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (2012). *Guia de bones pràctiques per a centres del sistema de protecció a la infància I adolescència*. Generalitat de Catalunya. (7-211).
- Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (2020). *INFORME ESTADÍSTIC MENSUAL*. Generalitat de Catalunya. (5-22).
- Ecker, N., & Kirby, D. (2009). *International guidelines on sexuality education: An evidence informed approach to effective sex, relationships and HIV/STI education*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2.

- Ferrer, X. C. (2010). Els Drets i les oportunitats de la infància i de l'adolescència. *Món jurídic: butlletí del Col. legi d'Advocats de Barcelona*, (248), 8-11.
- Fullana, J. ; Del Valle, A. (2021). Disseny d'instruments i anàlisi de dades qualitatives: assignatura Treball Fi de Grau del grau en Educació Social, UdG [Apunts acadèmics]. UdGMoodle.
- Generalitat de Catalunya. (2019). *Protocol Maltractament Infantil I Adolescent I Abús Sexual*. Departament d'Educació. (1-3)
- Marañón, I. (2020) *Educar a un niño en el feminismo. Porque ellos también pueden ayudar a cambiar el mundo*. Plataforma actual.
- Mayoral Simón, J. (2015). El sistema de protecció a la infància i l'adolescència de Catalunya. *Revista de Treball Social*. Col·legi oficial de treball social de Catalunya. (23-35)
- Observatorio de la Infancia. (2017). Boletín de datos estadísticos de medidas de protección a la infancia (datos 2019). Boletín número 22.
- Organización Mundial de la Salud. (2019). *Recomendaciones de la OMS sobre salud y derechos sexuales y reproductivos de los adolescentes*. Inís Communication. 1-67
- Suárez, O. & García M. (2007) *Programa de Educación Sexual para los Centros de Menores de Asturias*. Consejería de Vivienda y Bienestar Social. Gobierno del Principado de Asturias.